

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка)
НАПН України Радкевич Валентини Олександрівни
про дисертацію Свирідюка Віталія Вікторовича «Формування
професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та
обслуговування електроустаткування у процесі фахової підготовки в
закладах професійно-технічної освіти», що подана на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 011
освітні педагогічні науки**

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із планами відповідних галузей науки. Стрімкий техніко-технологічний розвиток галузі електроенергетики актуалізовує потребу у професійно компетентних працівниках, здатних творчо мислити, генерувати оригінальні ідеї, ухвалювати нестандартні рішення, застосовувати новітні матеріали, обладнання, технології, досконало розв'язувати складні виробничі завдання тощо. Це стає можливим за умови здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і, зокрема, електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти на інноваційних засадах. Особливе значення має реалізація компетентнісного підходу до організації освітнього процесу, що дає змогу швидко реагувати на потреби ринку праці. У зв'язку з цим посилюється соціальна значущість підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників електротехнічних спеціальностей, а також розроблення необхідних для цього інноваційних методик, технологій та засобів навчання. З огляду на це, дослідницький пошук Свирідюка Віталія Вікторовича є актуальним для педагогічної теорії і затребуваним освітньою практикою. Актуальність дисертаційного дослідження поглиблюється також результатами теоретичного аналізу наукових праць, що дало змогу виокремити низку наявних суперечностей, що потребують розв'язання.

Дисертаційне дослідження Віталія Вікторовича ґрунтується на основних положеннях законодавчих та нормативно-правових документів, національних стратегій, концепцій, виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців» (державний реєстраційний номер 0111U007545). Тему дисертації затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 3 від 31 жовтня 2017 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових

досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 28.11.2017 р.).

Ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів і положень дисертації, їх достовірність. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертантом, і не викликає сумніву.

Наукові твердження, сформульовані в дисертаційній роботі Свиридюка Віталія Вікторовича, є логічно послідовними, переконливими, взаємопов'язаними й взаємозумовленими та всебічно висвітлюють досліджуване явище відповідно до мети наукового пошуку, яка полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці моделі та педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти. Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження та його висновків зумовлені чітко визначеною методологічною стратегією його здійснення й обґрунтованими теоретико-методологічними положеннями. Для виконання завдань наукового пошуку дисертантом було використано оптимальний та достатній комплекс методів наукового пізнання. У дисертаційній роботі представлено всі необхідні рівні наукової новизни, отримані у процесі дослідження.

До найбільш суттєвих результатів наукового дослідження дисертантом віднесено:

– педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у закладах професійно-технічної освіти, а саме: цілеспрямований розвиток позитивної мотивації учнів до оволодіння професією електромонтер; модернізація змісту професійної підготовки майбутніх електромонтерів на засадах компетентнісного підходу; застосування в перебігу професійної підготовки майбутніх електромонтерів системи методів об'єктивного оцінювання компетентнісних досягнень учнів; застосування інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх електромонтерів;

– модель формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у процесі їхньої професійної підготовки, що охоплює такі блоки: методично-цільовий, суб'єктний, змістовно-технологічний, діагностико-корегувальний, що між собою взаємопов'язані;

– методика формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування,

застосування якої позитивно позначається на підвищенні рівня їхньої здатності продуктивно і якісно розв'язувати складні виробничі завдання в умовах високотехнологічного виробництва, забезпечувати енергоефективність.

Позитивним результатом наукового дослідження вважаємо удосконалений інструментарій оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування за потребо-мотиваційним, інформативно-когнітивним, діяльнісним, особистісно-самооцінним критеріями та відповідними їх показниками.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації та представленими науковими працями, що більш поглиблено відображають результати дослідження Свиридюка Віталія Вікторовича, дає підстави стверджувати про чіткість структури роботи та загальну логіку викладу матеріалу. Вірогідність результатів дослідження забезпечується теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням теоретичних, емпіричних методів і методів математичної статистики, кількісним та якісним аналізом емпіричних результатів, репрезентативністю вибірки у здійсненні педагогічного експерименту.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробленні й упровадженні в освітню практику методичних рекомендацій «Професійна компетентність майбутніх електромонтерів: методика формування в закладах П(ПТ)О», методики діагностування сформованості професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування; двох електронних підручників («Електротехніка» та «Спеціальна технологія електромонтера»), рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в закладах професійно-технічної освіти.

Запропоновані здобувачем теоретичні напрацювання та розроблені навчально-методичні матеріали можуть застосовуватися під час написання підручників, посібників, методичних рекомендацій щодо професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників електротехнічних спеціальностей, а також у процесі професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти у період курсового та міжкурсowego підвищення кваліфікації.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Результати здійсненого аналізу дисертаційного дослідження Свиридюка Віталія Вікторовича дають підстави для висновку щодо цілісності та завершеності наукової праці з проблем формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у процесі фахової підготовки в закладах професійно-технічної освіти, оскільки всі

поставлені завдання розв'язано в повному обсязі, а результати є оригінальними і мають наукову новизну.

Текст дисертації структурований і поданий в основному змісті роботи, що складається з анотацій українською та англійською мовами, зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі чітко сформульовано мету, предмет, об'єкт, гіпотезу, завдання, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення дисертаційного дослідження; відображено суперечності, що підтверджують доцільність та актуальність досліджуваної проблеми, а також відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження в освітній процес закладів професійно-технічної освіти.

У першому розділі – «Теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти» – дисертантом викладено результати теоретичного аналізу досліджуваної проблеми в науковій літературі та освітній практиці.

Уточнено поняттєво-категоріальний апарат дослідження: «компетентний», «компетентність», «професійна компетентність», а також «професійна компетентність майбутнього електромонтера з ремонту та обслуговування електроустаткування». Результати аналізу фундаментальних робіт у сфері підготовки фахівців електротехнічного напрямку, дали здобувачеві змогу зробити висновок, що здійснення професійної підготовки електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти має включати вивчення фахових і фундаментальних дисциплін, бути орієнтованим на урахування особливостей їхнього особистісного розвитку, базуватись на компетентнісному підході.

Обґрунтовано особливості формування професійної компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування» на основі набуття ними загальнопрофесійних, ключових і професійних компетентностей. Визначено та обґрунтовано структурні компоненти професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування, а саме: мотиваційно-ціннісний; теоретико-когнітивний; практично-діяльнісний; особистісно-рефлексивний.

У другому розділі – «Діагностика сформованості професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування» – викладено методику організації дослідження, схарактеризовано процедуру та результати констатувального етапу

експериментальної роботи. Дисертантом виокремлено чотири критерії з відповідними показниками, а саме: *потребо-мотиваційний* (потреба у створенні власної професійної кар'єри, в творчій електротехнічній діяльності; наполегливість у розв'язанні виробничих завдань; бажання саморозвитку та продовження навчання за фахом; прагнення набути професійно важливих якостей; потреба в постійному опануванні інноваційними електротехнічними знаннями); *інформативно-когнітивний* (знання: правил електробезпеки та безпечного виконання робіт, ознак несправності, основ електротехніки, правил читання технічної документації, електричних схем освітлення, будови і принципів роботи електрообладнання, основних видів електротехнічних матеріалів, а також технології монтажних і ремонтних робіт); *діяльнісний* (уміння: дотримуватися вимог безпеки праці, користуватися нормативною та технічною документацією, засобами захисту, раціонально і ефективно організувати робоче місце, працювати пневмо- та електроінструментом, визначати працездатність електрозахисних засобів, інструменту, приладів і стан електрообладнання, складати, розбирати, читати електричні схеми, виконувати прості слюсарні та електромонтажні роботи); *особистісно-самооцінний* (здатність робити аргументований вибір, уникати конфліктних ситуацій, організувати взаємодію з іншими, розвинене технічне мислення, організованість, відповідальність, стриманість, самооцінка, самоаналіз, самодисципліна, самоконтроль). Дисертантом правомірно визначено такі рівні сформованості професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування, а саме: високий (10-12 балів), достатній (7-9), середній (4-6) та низький (1-3).

За результатами констатувального етапу експерименту Свиридюком В. В. встановлено, що середнє значення сформованості професійної компетентності майбутніх електромонтерів за інформативно-когнітивним та діяльнісним критеріями значно більше, ніж за потребо-мотиваційним та особистісно-самооцінним. Це пов'язано з домінуванням кількості годин теоретичного навчання над практичним у робочих навчальних планах.

У третьому розділі – «Оптимізація процесу формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти» – обґрунтовано модель та педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів у процесі фахової підготовки; розроблено методику формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування; схарактеризовано результати експериментальної роботи.

Відповідно до третього завдання науково-педагогічного дослідження дисертантом розроблено та апробовано структурно-функціональну модель формування професійної компетентності майбутніх електриків з ремонту та обслуговування електроустаткування у закладах професійно-технічної освіти, що структурується за вектором «мета – результат» і розглядається як відповідна педагогічна система. Означена модель має такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи, педагогічні принципи), суб'єктний (педагогічна взаємодія суб'єктів навчально-виробничого процесу, а саме комплексна взаємодія педагогічних працівників, учнів, роботодавців, батьків), змістово-технологічний (інтерактивні технології навчання, проблемного навчання, розвивального навчання, імітаційно-ігрового навчання, проєктні технології, ІКТ-технології), діагностико-корекційний (критерії, показники, рівні сформованості професійної компетентності, результат). Запровадження запропонованої дисертантом моделі уможливило досягнення дієвих зрушень у рівнях сформованості професійної компетентності випускників закладів професійно (професійно-технічної) освіти, а саме: електриків з ремонту та обслуговування електроустаткування.

На основі експертного оцінювання дисертантом визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх електриків з ремонту та обслуговування електроустаткування (цілеспрямований розвиток позитивної мотивації учнів до оволодіння професією електрик; модернізація змісту професійної підготовки майбутніх електриків на засадах компетентнісного підходу; застосування в перебігу професійної підготовки майбутніх електриків системи методів об'єктивного оцінювання компетентнісних досягнень учнів; застосування інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх електриків). Здобувачем експериментально доведено, що при достовірній імовірності 99% запропоновані педагогічні умови забезпечують статистично значущі відмінності отриманих результатів.

Схвалення заслуговує запропонована Свиридюком В. В. методика формування професійної компетентності майбутніх електриків з ремонту та обслуговування електроустаткування. Відповідно до методики дисертантом запропоновано підходи до оновлення змісту професійної підготовки майбутніх електриків на засадах компетентнісного підходу, розроблено освітню програму відповідно до стандарту для підготовки електриків з ремонту та обслуговування електроустаткування, удосконалено методику проведення імітаційно-ігрових занять, розроблено навчально-виробничі ситуації та електронні засоби навчання. Експериментальну роботу дисертант проводив упродовж 2018-2020 рр. на чотирьох етапах: діагностичному,

констатувальному, формувальному, узагальнюючому. Робочою гіпотезою формувального експерименту було припущення дисертанта про те, що позитивні зміни у рівнях сформованості професійної компетентності майбутніх кваліфікованих електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування відбудуться завдяки обґрунтованим автором моделі та педагогічних умов.

На основі здійсненого аналізу результатів педагогічного експерименту Свиридюк Віталій Вікторович переконливо обґрунтовує і доводить, що суттєво зросла кількість учнів з високим і достатнім рівнями сформованості професійної компетентності. Натомість частка осіб, які демонстрували початковий рівень сформованості професійної компетентності, склала лише від одного до п'яти відсотків. Результати педагогічного експерименту дають підстави вважати, що вихідна методологія є логічно правильною, що уможливило досягнення мети та виконання поставлених завдань й підтвердження гіпотези дослідження.

Висновки до дисертаційного дослідження є обґрунтованими, диференційовано за поставленими завданнями, чітко і зрозуміло сформульовані. Додатки суттєво доповнюють текст кваліфікаційно-наукової праці та сприяють ознайомленню з проміжними розрахунками, опитувальниками, матеріалами, що дають змогу оцінити за визначеними критеріями рівень сформованості професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування.

Зміст публікацій В. В. Свиридюка повною мірою відображає всі основні положення дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У цілому враховуючи позитивні сторони та підкреслюючи теоретичну і практичну значущість дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне висловити такі зауваження та побажання:

1. У вступі здобувач актуалізує проблему дослідження через визначення суперечностей, зазначаючи в одній із них про відсутність науково обґрунтованого навчально-методичного забезпечення формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти. У той же час зі змісту завдань не видно як дисертант збирався розв'язати цю суперечність, незапланувавши для цього окремого завдання, наприклад: «розробити та апробувати навчально-методичний комплекс формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти».

2. У науковій новизні здобувач зазначає, що ним удосконалено критерії та показники формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів. На нашу думку, доцільно було зазначити у чому полягає таке вдосконалення. Окрім того, потребує також уточнення наукова новизна в частині «подальшого розвитку набув», зміст поняття «професійна компетентність майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування» через визначення видових ознак цього поняття.

3. Розглядаючи у підрозділі 1.2 дисертації особливості фахової підготовки майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти, дисертанту необхідно було більш ґрунтовніше висвітлити особливості дуальної форми навчання майбутніх кваліфікованих робітників за цією професією.

4. Третім завданням дисертаційного дослідження було розробити та апробувати модель формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти. У цьому контексті здобувачу доцільно було більш детально розкрити організацію і результати апробації означеної моделі.

5. Запропонована здобувачем педагогічна умова формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в закладах професійно-технічної освіти, а саме «застосування в перебігу професійної підготовки майбутніх електромонтерів системи методів об'єктивного оцінювання компетентнісних досягнень учнів», потребує розкриття в дисертації механізмів її практичної реалізації на прикладі конкретних дисциплін.

6. Робота значно б виграла, якби дисертант в окремому її підрозділі представив методичні рекомендації щодо формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування, про які йдеться у практичному значенні одержаних результатів.

7. Як практичний результат здійсненого дослідження здобувачем заявлено два підручники, а саме: «Електротехніка» та «Спеціальна технологія електромонтера», які рекомендовані Міністерством освіти і науки України для використання в закладах професійно-технічної освіти. У зв'язку з тим, що ці підручники електронні здобувачеві варто було б у рубриці «практичне значення одержаних результатів» подати їх електронні адреси.

Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальний високий рівень проведеного Свиридюком В. В. дисертаційного дослідження та не ставлять під сумнів вагомість отриманих ним наукових результатів. Робота

здійснена на належному науковому рівні, в ній відсутні порушення академічної доброчесності.

З огляду на викладене, дисертаційна робота Свиридюка Віталія Вікторовича на тему: «Формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у процесі фахової підготовки в закладах професійно-технічної освіти» за науковою новизною, обґрунтованістю, теоретичною та практичною значимістю отриманих результатів відповідає кваліфікаційним вимогам наказу Міністра освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. (зарєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03.02.2017 р. №155/30021 та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. №167, а її автор – Свиридюк Віталій Вікторович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки; галузь знань 01- освіта (педагогіка).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
директор Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України

Валентина РАДКЕВИЧ

